

Віктор НЕМЕЦЬ

ЛОКАЛЬНІ РИСИ ТРАДИЦІЙНОГО ВЕСІЛЛЯ ХМІЛЬНИЧЧИНИ (НА ПОЛЬОВИХ ЕТНОГРАФІЧНИХ МАТЕРІАЛАХ)

Подаються польові етнографічні матеріали з весільної обрядовості, зафіксовані автором у Хмельницькому районі Вінницької області. Виділено локальні риси та структурні особливості традиційного весілля досліджуваної території.

Ключові слова: весілля, заручини, сватання, оглядини, передшлюбні дієства, весільне печиво, післявесільний цикл.

© В. НЕМЕЦЬ 2016

Невід'ємною частиною традиційної культури будь-якого етносу є обряди родинного циклу, що безпосередньо пов'язані з проходженням людиною стадій її буття. Серед них особливе місце належить весільній обрядовості, що є одним із найстійкіших і найскладніших комплексів традиційно-побутової культури, поліелементною системою, якій притаманні пережитки архаїчних уявлень, соціальних і сімейно-шлюбних відносин.

На історико-етнографічній мапі України ще залишаються терени, традиційне весілля яких поки не знайшло належного висвітлення в науковій літературі. До таких, передусім, відносимо Волинь, — за визначенням фольклориста і етнографа Р. Кирчіва, — історико-етнографічний район Західного (Південно-західного) регіону України, що охоплює басейн верхів'я правих приток і середнього поріччя Західного Бугу — південні райони теперішніх Волинської і Рівненської, південно-західні райони Житомирської, північно-західну смугу Хмельницької, північні райони Тернопільської і Львівської областей [3, с. 134]. На мій погляд, ґрунтовнішого дослідження потребує місце волинського весілля в типологічній палітрі української весільної обрядовості. Так, у відповідній класифікації В. Борисенко немає чіткого визначення весільного обряду історико-етнографічної Волині, але, судячи з усього, дослідниця відносить його до перехідних підтипів, для яких є притаманними особливості суміжних типів [2, с. 21]. Відтак очевидно, що це судження потребує верифікації на основі аналізу емпіричних відомостей (польового етнографічного матеріалу з весільної обрядовості) з історико-етнографічної Волині, і їх подальшим порівнянням з аналогічними даними із суміжних теренів: Поліського регіону — на півночі, Середнього Подніпров'я — на сході, Поділля — на південному сході і на півдні, Опілля — на південному заході, і Холмщини (лівобережного Побужжя) — на заході.

Відтак, у нашій публікації йтиметься про матеріали з території Хмельницького району Вінницької області, який можна умовно віднести до волинсько-подільського пограниччя, куди була здійснена польова етнографічна експедиція у липні 2014 року, в ході якої обстежено п'ять населених пунктів (Маркуші, Морозівка, Рибчинці, Уланів, Порик).

За свідченнями респондентів, передвесільний цикл на Хмельниччині традиційно складався з трьох етапів:

Перший етап — договір (заручини). Його можна вважати першим офіційним контактом родів молодих щодо майбутнього весілля. Виконавцями цього етапу були батьки молодого, а головним атрибутом — хліб: «Прийшли батьки, домовилися, потім робили сватання, вже там когось пригласили» [1, с. 20] (Маркуші); «Перше приносили хліб і домовлялися, коли буде сватання. То колись. Бо я пригадую, як моя сестра йшла замож, то я ще в школу ходила. Прийшла мати, принесла хліб із кимось там, і домовилися, коли буде сватання — через днів два, чи три, чи коли там» [1, с. 9] (Морозівка); «Заручини — то прийшли хліб принесли, а домовляються вже на сватання — то вже цілу ніч гуляли» [1, с. 14] (Морозівка).

Другий етап — сватання. Логічно впливав з попереднього, але з тією відмінністю, що цього разу для його виконання залучалося значно більше осіб. Окрім батьків, це були зазвичай найближчі родичі молодого, а також парна кількість сватів. Основними атрибутами цього етапу є хліб і хустка: «Хліб брали, ну, горілку брали. А вже наречена давала хустку, пов'язувала сватів рушниками. А тоді сідали за стіл, та й там договорювалися про весілля» [1, с. 19] (Маркуші); «Ну, сватання вже, приходили свати, то вже як весілля було. Приходили свати на сватання. То домовлялися, на сватанні рушниками сватів пов'язували, а тоді домовлялися, коли буде весілля» [1, с. 6] (Морозівка); «Ну такий обичний, в печі спекли хліб, взяли замотали в хустку, принесли. Як є батько, то ніс батько. А як нема батька, то може брат є. Хтось з чоловіків повинен нести. Клали на столі зразу. На сватанні вже порізали, та й з'їли цей хліб. Обично в жіночий день несли, чи що там — середа. А в суботу вже сватання. Ну, вже молода робить сватання, молодий тут нічого. Вона і весілля робить, і сватання. А це сватання таке, як і весілля» [1, с. 2] (Морозівка); «Боярин [йшов на сватання]. Молодий з боярами — щоб по парі було. І йдуть, це як хліб несуть — то більш нікого. А вже як сватання — то вже беруть більше. Молодий з боярином, батьки і хрещені. «Хліб несуть». Вже вони там готуються, і це приносять хліб. А там договорюються, коли сватання. Зараз то рідко хто робить сватання. А колись — то це сватання, йдуть свати до дівчини. Зараз то нема так. А колись — то дівчата і хлопці остаються у молоді, а свати йдуть до мо-

лодого. В п'ятницю — то хліб несли. Кажуть, що з позиченим треба йти. В сусіда, чи в свого когось. Чи може заказували. Но кажуть, що з позиченим треба йти в старости. Хустки давала. Молодому перев'язала. Тільки молодого перев'язала, а він на сватання приносив цю хустку» [1, с. 4] (Морозівка); «Йшли всі до пари. Як збирались на сватання, то всі приходили по парі. Хто не мав пари — ніколи на сватання не приходив. Перед сватанням ще несли хліб. То називається «договір». Батьки йшли з хлібом. То тільки батьки йшли. На договір тільки йшли батьки. Чи ще сватання роблять, чи вже зразу весілля. Давали свій хліб. А якщо не згодні — то вобще не приймали. Це ще було колись, за наших дідів-прадідів. Да, хліб позичають. Йшли з хлібом звичайним. Да. Та то навіть мерця не проводять без хустки. В хустці завернутий хліб. Сватів пов'язувала вже на сватанні. Молодого молода в'язала хусткою. То примерно як роблять сватання, то невеста дає хустки, всьо дарує. А то буває так, що тільки прийшли собі домовилися, там випили могорич, і всьо. Як заможніша родина, то ще дозволяють собі на сватання брати сестру, тітку, дядька, сусіда, там, ще знайомих» [1, с. 26] (Рибчинці).

Третій етап — оглядини. Заключна стадія передвесільного циклу полягала у взаємному ознайомленні родин молодих з матеріальним станом і господарством одне одного: «Ну, це колись. Тепер зустрічаються, то знають наперед, в кого що є, чи нема. У моїй родині, це ще за прабабушки, дочку сватали в Скаржинці, в село таке. А там дуже багато люди землі мали. І то поїхали на оглядини. Як поїхали, то подивилися, що стільки стерні в круговую — то сказали не, не віддамо. І заміж не віддали» [1, с. 23] (Рибчинці).

Передшлюбні дійства

На території історико-етнографічної Волині, як і в цілому в Україні, передшлюбні дійства відбувалися паралельно в локусах обох наречених за участю родичів, весільних чинів, під супровід весільних обрядових пісень, з залученням низки магічних дій для забезпечення молодим щастя і благополуччя. До передшлюбної частини традиційно належали обряди випікання короваю, прикрашання весільного деревця, дівич-вечір, запросини на весілля.

[Запросини] «Дівчина одягала вінок, стрічки, брала дружок і ходили з хати в хату просила на ве-

сілля. А хлопець тоже брав хлопців — там, одного, чи два, чи три, і так само ходив. Бо зараз вже в нас ходить молода з дружками, співають по селі, і ходять коровайниці, в нас кажуть — ну, свахи. То ті заразносять, як просять когось, хусткою. Колись шишки спеціально пекли, щоб попросити на весілля. А зараз хто як — хто булочку купить, хто пряники» [1, с. 20] (Маркуші); «Да, ходять просять. Там, несуть якісь булочки, чи там пряники, чи що, кладуть на стіл, та й молода каже: прошу на хліб, на сіль, і на весілля, і я прошу, і мама просить, і тато просить. А коровайниці: і ми тоже просимо» [1, с. 17] (Маркуші); «Вже після обіда молода з дружками, дружок з двадцять бігає за цією молодою — та й просили. Бо зараз так: молодий і молода йде, і разом з ним, як молодий — то свахи йдуть, а молода — то коровайниці. А тоді [колись] — не: молода попросила, а тоді йдуть вже коровайниці, тоже просять. Молода попросила цих на весілля, от може молода попросила на весілля, а коровайниці не попросили. Я вже не піду, бо коровайниці мене не просили. Молода попросила, а коровайниці не просили — я не піду, бо коровайниці не просили. Якщо хрещений — батько, чи мати — вечором хочять забирати молодого й молоду, весілля до хати — то тоже готувалися. А як не, то до хрещених взяли хліб, поніс там хустку, поніс попросив і образа взяв, та й пішов — чи молода, чи молодий» [1, с. 24] (Морозівка); «То як йдуть до молодого, то йдуть коровайниці просять. Од молодого йдуть до молодої просити, а ті туди йдуть просять — ото йдуть коровайниці. Молодий — з бояром — чи два, чи одного. А молода з дружкою просять» [1, с. 26] (Рибчинці).

[Коровай] «Запрошували їх [коровайниць]. Є спеціальна весільна мати, вона вибирала, кого їй брати за коровайницю. Вона куховарка, вона готовила тут на весіллях. І вона за все це відповідала. Їй казали, скільки людей буде, скільки наготовити. Зранку починали, воно стояло, поки підійшло. Потом замішували його, потом ше постояло, а потом уже пекли. Копійки кидали туди, в тісто кидали копійки, трошки горілки. Це вже там як ділити будуть, то вже всім людям по кусочку з гільцем ламають, коровай поділили — то тоді вже вона [весільна мати] благословляє. Співають люди, а вона вже дарить цей коровай, кожному приносить на тарілочці, і стопка горілки, і вип'є сто грам» [1, с. 32] (Уланів); «Ко-

ровайниці. Ну, там вони беруть і несуть. Вони саджали на таких дечках, в дечки такі кляли коровай і саджали в піч. Це щитаються коровайниці, а ці вже чоловіки вигортають піч. Як вже мають саджати коровай, то вони вигортають піч, ці мужчини» [1, с. 31] (Рибчинці); «Дружок вмивають. Себе вмивають і дружок вмивають» [1, с. 15] (Морозівка); «Колись пекли в суботу — і шишки пекли, і коровай пекли. А зараз днів три—чотири вже печуть. Один, чи два. Молодий несе коровай до молодої. То коровай молодого малесенький, а рід великий — то не хватає. Обично в тазіках, або в мисках пекли короваї. Ну, сходилися, коровай місили, ну, він сходив, цей коровай, а вечором робили коровай і шишки. Хто приходив на весілля в суботу — то дарили шишку. І в неділю дарили шишки. Ну, робили вже різні фігури — і качками, і курчатами. З цього тіста, що коровай. Різними фігурами роблять — і качкою, і квіткою. Зараз немає шишок» [1, с. 22] (Морозівка); «Не, мати не має права пекти коровай. Є коровайниці спеціально, і кухарка є. Коровайниці виробляють, співають коло нього, вбирають. А кухарка садить в піч. З того самого тіста. Зробили, поклали такий буханець тіста на цю сковороду, потом качають обруча такого, кругом обкладають цим обручем, а потом всякі ці фігліки роблять, кладуть на це тісто. Як виробляють коровай, то всередину кладуть дві яйці і кладуть дві по 5 копійок. Мили руки і тею водою... Саме сходяться люди на коровай, вони місять коровай, співають, а люди сидять за столом, вечері багато сходяться на коровай. І вони всіх повмивають тею водою» [1, с. 7] (Маркуші); «Пекли великий коровай — це роздаровували всю родину. Кожному різали потім на кусочки, різали на кусочки на весілі, називали, і кожному давали цей кусочок. Пекли калача такого, тоже круглий такий, вбирали шишечками, кляли дві ложки, перев'язані червоними нитками, чи там ленточкою червоною, калиною вбирали, барвінком, колосками. Щоб жили добре в парі. Ну, так само розломували і роздавали — і дружкам давали, і кому там вже попалося. А що робили з калачем, я вже пригадала: з цим калачем, якщо це в молодого, то йшли до молодої з цим калачем і там його роз'їдали. Розломлювали і людям роздавали. Ставали вдвох і місили. Піт лється, щиколотки болять, що страх, але треба місити, ще й дуже довго» [1, с. 9] (Маркуші).

[Гільце] «Да, гільце. Як йшов молодий до молоді, то пекли калача, і пекли ще коровай. А тепер взяли хлібину, встромили та й пішли. А колись — маленький коровай такий, щоб встромити. Колись були такі стружки. Тоді треба було купити стружок, потім їх гармошечкою різали на такі довгі стрічечки і його прикрашали. А якщо це літо було, були квітки — то квітками прикрашали» [1, с. 11] (Маркуші); «От приходить молодий до молоді, з гільцем, і бухінець хліба, і застромлене те гільце. А в молоді гільця нема. Це молодий приходив з гільцем, а молода сховається, шукають її, та й не можуть знайти. Вже як сідають за стіл, стоїть те гільце на столі, сідають вже за стіл обідати, беруть те гільце розривають. Дівчата, хлопці. Рвуть на кусочки. Верхня квітка — молодому і молодій. Хлібина остається, її ніхто не ріже і не ламає» [1, с. 6] (Маркуші); «Якщо наприклад молодий йшов до молоді, бо це один день колись робили це весілля — у неділю. То до обіда молодий приносив гільце і встромляли гільце в коровай, чи в хліб, і приходив молодий до молоді. То весілля в молоді. Вже посходились люди на весілля, подарили, тоді молодий забирає молоду, приходять від молодого люди, старости, чи хто там, забирають молоду, молодого, і до дня. Ну, ції свати. Хто дарував коровай — той відповідав. Вершка ломали молодий і молода. Ну, на весіллі вже зломати вершка цього. Так робили. То ж людям роздавали, цим, що на весіллі були. Ломали по кусочку і роздавали людям. На тарілку кладе коровай, кусочок гільця. У молоді староста, цей, що дарує коровай, підносить до вас, забираєте коровай і забираєте це гільце кусочок, там кледете гроші, чи який подарок, чи що і кажете якісь слова для молодих» [1, с. 17] (Морозівка); «Бояри йдуть і десь вирубують, і приносять. Приносять в п'ятницю до молоді і вже молода дає могорич. Вже як після перепою дарять коровай і гільце ламають, дарять ці дружки, чи старости ламають: скибку короваю і гільця трошки. Підносять і дарять» [1, с. 16] (Морозівка).

[Вінчання] Традицію вінчання можна вважати необхідним компонентом весільно-шлюбного комплексу, що гармонійно влився до його структури: «До вінчання йшли батьки. Батьки йдуть, мати його ставить рушника, а обидві матері — та з того кінця, а та з того — кладуть гроші під рушник» [1, с. 15] (Морозівка); «В нас зараз як: йдуть до шлюбу, то

зараз батюшка не звінчає, поки не розпишуться. Як розпишуться — то аж тоді батюшка звінчає. І ще йдуть до сповіді, і щоб три дні нічого не їсти, а тоді йдуть розписуватися, і аж тоді йдуть вінчатися. І батюшка дуже благословить їх. Виходить з церкви на дорогу перший батюшка» [1, с. 9] (Маркуші).

[Погода і прикмети]. [Коли падає дощ на весілля] «Одні кажуть, що це добре — багаті будуть. А другі кажуть, що погано буде. Якщо тако дощ перейшов, знаєте, — то харашо. А якщо воно ле, і вітрище таке.. У нас в селі таке було, я пам'ятаю, молода була. То навіть не досиділи, не доїли, бо гриміло, блискало, та й було ляло... Шалаші були, бо зараз наприклад в нас в клубі роблять. А то шалаші ставили. Та й той шалаш, все на тарілки летіло. Позначилось. Я вам розкажу про свого сина. Ну, перед тим були дощі. Такі дощі, що ми навіть картоплі не могли накопати на весілля. То я в сестри свої брала картоплю. От болото було. Ну, перестало, нормально було. В невести було весілля — всьо харашо, гарна погода була. А в нас ляло і злива була. На другий день вінчались — вітер. Пожили, розійшлись, зійшлись, знову розійшлись. То я вірю, що це певно прикмета. Чи хтось помре — то це кажуть, що на весілля погано буває. Посваряться, чи поб'ються перед цим [весіллям] сусіди — то тоже кажуть, що на весіллі добра не буде. Я пам'ятаю, в нас було весілля в сусіда і я прийшла із цього весілля і кажу своїй мамі, що посварилися там. Це недобре, побачиш, що не будуть жити [відповіла мама]. Так воно і вийшло, що не жили» [1, с. 10] (Маркуші); «Як вже трісне — то шось буде в житті нехарашо. В мене женилась племянниця — братова дочка йшла замуж — і саме в весілля молодого покалічила машина, ногу зламала. Тут вже виходився трохи. Йому роблять операцію, а вона сама сидить, музики в хаті грають, не тут вже у мене. Музики грають, а вона сама сидить» [1, с. 27] (Рибчинці).

[Розподіл короваю] Розподіл короваю був одним із завершальних актів у структурі власне весільного циклу: «Дарують всім, ріжуть коровай, а спеціально молодяттам окремо коровай. А цей великий ріжуть, і тоді дарують родичам, сусідам, всім по кусочку» [1, с. 33] (Порик); «Зараз от, уже скільки років, я прийшла на весілля, вручила молодяттам подарка, і я сіла. Хочу — цілий день можу бути, хочу — можу за час, та й пішла додому. А колись —

сидять і чекають, пока коровай не роздадуть, і називають: на нашому весіллі хтось там є, просимо. В тарілці коровай, стопка, і людина кладе гроші. Тоді пізніше почалося вже банкою. А зараз дуже-дуже добре: я прийшла, подарка дала, чи я час буду сидіти, чи я два буду сидіти, я собі спокійно посиділа, скільки мені треба, і пішла. То дуже добре зараз» [1, с. 16] (Морозівка); «Кому вже як віжуть. Ріжуть, на дві тарілочки і дарують. «Десь там наші родичі, близькі...». Називають і дарують. А ті дають подарок. Посередині вирізують, дарують вже цих молодят» [1, с. 31] (Рибчинці); «Як ріжуть коровай, то виймають [середину]. Ріжуть коровай на куски, кладуть на тарілки, ставлять на столі, а люди беруть. А батькові хрещеному і матері, то спеціально самі дають. Батько хрещений і мати — то у весіллі лучче як рідні батьки, лучче їх приймають» [1, с. 12] (Маркуші).

[Різне] «Я робила колись в селі одному, за Улановом, то я потім їздила на весілля — то там зовсім по-іншому. От робили ці шишки, бо потім же ж на весіллі тоже роздавали — то там ножем не різали, бо не можна, щоб не сварились, а виделкою різали» [1, с. 11] (Маркуші); «Приходили, шукали її [молоду] трохи. Вірніше, в нас не шукали... В нас молода сиділа за столом. Це вже тепер крадуть. А то в нас приходили, молода сиділа за столом, треба було скупити. В нас називалося — «скупити шуримка». Якщо був брат, то наприклад сидів брат продавав, чи там якісь хлопчики були. Бо не дівчатка, а хлопчики. Хлопці скидали гроші, молодий скидав, а потім вже йому дозволяли зайти за стіл. А як зайшов за стіл — тоді вже починалося весілля. Накривали столи. А це гільце, що прийшли з гільцем, викидали на хату в нас, на комин запихали. Збирали сир, сметану і кип'ятили в печі, прямили молоко, воно таке аж червоне. Потім цей сир, сметану і молоко розколочували, ставили — колись були такі глечики з глини — і воно стояло, скисалося, і дуже добре. Це вже так якби на десерт. Оце в неділю прийшов молодий, погуляли там до якої години, вона попрощалася з друзками на подвір'ї, з кожною випила, роздала ленти дітям і дівчатам тим своїм і готуються йти до молодого. Бо один день було весілля. А бувало так, що в молодій в неділю, а потім в понеділок вже весілля було в молодого» [1, с. 14] (Маркуші); «В нас було колись в неділю тільки. На сніданок молодий бере молоду, там погостювали, а тоді

відправляє молодий молоду, а в нього залишаються музики, а молода приходить додому з хлібом. Не молодий, но батьки молодого відправляють. Молодий приходив, то продавали молоду свої. Молодому треба сісти коло молодої, а вони не пускали його до молодої. Треба було купити молоду» [1, с. 18] (Морозівка).

Післявесільний цикл

Інтегральною складовою традиційного українського весілля є комплекс обрядодій демонстративно-карнавального характеру, що відбувалися протягом тижня і були пов'язані з прилученням молодої до роду молодого. Ця ритуальна частина означається дослідниками як післявесільний цикл.

[Повесілля] «Це вже як після весілля, на другий день, то хрещену матір брали на якийсь возик, якесь смішне, і везли в магазин, а вона вже там брала шампанське, канфети, вгощала там. По дорозі, хто йде, то всіх вгощали, ящик горілки, і закуску в мисочці несе той сват, обв'язаний рушничком. І це він вгощає всіх по дорозі» [1, с. 35] (Уланів); «Ну, то це ж свати. Ці до тих, а на другу неділю — ці до тих. З п'ятниці до п'ятниці колись було весілля» [1, с. 15] (Морозівка); «Колись сливи сушили і тоді з цих сушених, так, як зараз чорнослив є, і варили цю киселицю, переціджували, і в ці пампушки давали. А на другий день, це повесілля, приходили. Кожне, хто йде на повесілля, несли свої харчі: той коржа спече, той шешось зварить, і приходили на повесілля. Бо зараз вже нема цього. Ну, то як поженилися, молода йде в невістки, то кожного вечора, тиждень, чи скільки там днів, вони з хлібом приходили до її матері. А вже мати віддає свій хліб. От наприклад до мене прийшли діти, вони принесли мені хліб, а я другий хліб даю їм, віддаю. Ділилися, як то кажуть» [1, с. 17] (Морозівка); «Пили, танцювали, видумували. Хрещених батьків возили ночвами, водою обливали хрещених батьків, в річку кидали» [1, с. 10] (Маркуші); «О, там, що хочете! Тачками возили батьків і хрещених, волочили, і в калюжі кидали. І от в сусідньому селі ставок — то в ставок носили. Да, то вінки вже якщо перший — то вінок, і останній. Садилі на стілець, давали бухінець хліба, піднімали. А ті вінки тоже викидали на комин. А, молоду заставляли воду носити, з річки в ситі принести води. Ну, це хто що видумував. На другий день було весело. Ходи-

ли — це вже свати. Як пішов туди син, то йшли його батьки. А як прийшла вона, то вже її батьки сюди йшли. Обов'язково з хлібом. І ще — треба було тільки спекти свого хліба» [1, с. 8] (Маркуші).

Таким чином, польові етнографічні матеріали з території Хмельницького району дають підстави виділити наступні локальні риси весільної обрядовості:

- Структурний поділ передшлюбного циклу на три етапи: а) договір (заручини); б) сватання; в) оглядини. Кількість сватів завжди була парною. Сватами дівчину нерідко йшли з позиченим хлібом;

- Обов'язкова присутність коровайниць у складі осіб, які ходили запрошувати на весілля;

- Коровайниці неодмінно вмивали себе і дружок тією водою, в якіймили руки під час виготовлення короваю. В тісто короваю зазвичай клали парну кількість копійок і два яйця. Серед інших видів весільного печива привертає увагу спеціальний калач, на який клали дві ложки, а згодом брали до хатимолодої, розламували і роздавали людям;

- Весільне деревце на досліджуваній території мало назву «гільце»; найчастіше його встромляли у хліб, а наприкінці весілля молодь намагалася відірвати собі з нього хоча б шматок, в той час як верхня квітка завжди призначалася для молодих. Зафіксовано також випадки, коли гільце зберігало цілісність впродовж усього весілля, а по завершенні його утилізували шляхом закидання на комин;

- Вважалося, що сильний дощ під час весілля віщував нещастя для майбутнього подружжя, тоді як невеликий дощ сприймався як гарна прикмета;

- Звичай викуплення молодої у її брата на досліджуваній території мав назву «скупити шурумка»;

- Наступний день після весілля означувався як «повесілля» і був присвячений вшануванню хрещених батьків або рідних — у тому випадку, якщо вони одружували першу або останню дитину. Всі гості, які сходилися на «повесілля», мали нести свої про-

дукти. Впродовж першого тижня після весілля кожного вечора молода повинна була приходити зі своїм хлібом в гості до матері, а натомість отримувала від неї її хліб.

1. Архів ІН НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. (Польові етнографічні матеріали до теми «Весільна обрядовість», зафіксовані Немецом Віктором Ришардовичем 4—7 липня 2014 р. у Хмельницькому районі Вінницької області. — 35 арк.).
2. Борисенко В.К. Весільні звичаї та обряди на Україні : автореф. дис. д-ра іст. наук: 07.00.07 / В.К. Борисенко; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського. — Київ, 1992. — 33 с.
3. Кирчів Р. Етнографічне районування України / Р. Кирчів // Етнографія України: Навчальний посібник / за ред. проф. С.А. Макарчука. — Львів, 2004. — С. 124—148. — (Вид. 2-ге, перероб. і доп.).

Viktor Nyemyets

LOCAL FEATURES IN TRADITIONAL WEDDING OF KHMILNYTSHCHYNA (ON FIELD ETHNOGRAPHIC MATERIALS)

A paper contains the field ethnographic materials about wedding ritual, fixed by the author in Khmilnyk district of Vinnytsya region. Local features and structural peculiarities of traditional wedding in the investigated territory are selected.

Keywords: wedding, engagement, matchmaking, viewing, pre-marriage acts, wedding cookies, postwedding stage.

Виктор Немец

ЛОКАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ТРАДИЦИОННОЙ СВАДЬБЫ ХМЕЛЬНИЧЧИНЫ (НА ПОЛЕВЫХ ЭТНОГРАФИЧЕСКИХ МАТЕРИАЛАХ)

Статья содержит полевые этнографические материалы по свадебной обрядности, зафиксированные автором в Хмельницком районе Винницкой области. Выделены локальные черты и структурные особенности традиционной свадьбы исследуемой территории.

Ключевые слова: свадьба, помолвка, сватанье, смотрины, предбрачные действия, свадебное печенье, послесвадебный цикл.